



Hassas Konular

Japonya'nın Gündeminde Doğu Türkistan Meselesi

Erkin Emet

31 Mayıs 2008

5 Mayıs 2008 tarihinde Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Hu Jintao Japonya'ya yapacağı resmî ziyarete başlamadan önce, Japonya Parlamentosundaki Sağcı Partiler Çin'deki İnsan hakları ihlalleri konulu toplantı düzenledi. Bu toplantıya Doğu Türkistanlılar adına Dünya Uygur Kurultayı Genel Sekreteri Dolkun İsa katıldı ve konuşma yaptı. Bu toplantıda Japon Parlamento üyelerine ve gazetecilere Doğu Türkistan meselesi hakkında detaylı bilgi verildi. Bu toplantıda Dolkun İsa, Japon siyasetçilere 5 Mayıs günü Japonya'yı ziyaret edecek olan Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Hu Jintao'ya Doğu Türkistan meselesini, özellikle haksız bir şekilde hapiste yatmakta olan siyasî suçluları bırakmasını istemesini vurguladı.

Bu toplantıya Japonya'nın eski başbakanı Shinzo Abe, eski Dış İşleri Bakanı Taro Aso ve eski Sanayi ve Ekonomi Bakanı Hiranuma, çok sayıda parlamento üyesi ve tanınmış gazeteciler katıldı. Japonya'da Uygurlar ile ilgili çok sayıda makale ve kitap yazan araştırmacı yazar Mizunati Naoko hanım toplantıda yaptığı konuşmada, Çin Hükümetinin 11 Eylül'den beri Uygurları terörist olarak göstermek için çalıştığını, bazı Japon medya kuruluşlarının da Çin'in bu yanlış propagandasına kanmakta olduğunu vurguladı. Mizunati Naoko konuşmasında Uygurların kesinlikle terörist olmadığını, Çin'in baskısı altında yaşamaya mecbur bırakılmış bir mazlum halk olduğunu, Çin Hükümetinin 11 Eylül olayını bahane ederek çok sayıda insanı tutuklayıp hapse attığını ve Japon hükümetinin Uygur meselisıyla ilgilenmesi gerektiğini söyledi. Daha sonra Uluslararası Af Örgütü Japonya Temsilcisi Teranaka Uygur meselesi konusunda yaptığı konuşmada, 10 yıldan beri Çin hapsinde yatmakta olan Uygur Tarihçi Tohti Niyaz konusunu dile getirdi. Aynı zamanda Tohti Tuniyaz'ın Japonya'da yaşamakta olan hanımı Rabiye Tohti hanım toplantıya katılanlara tanıştırdı.

Uygur Türklerini sevindiren diğer bir olay, Japonya'nın Eski Başbakanı Shinzo Abe başkanlığında bir grup milletvekilinin Uygur Tarihçisi Tohti Tuniyaz'ı kurtarma grubu kurması oldu. Bu etkinlikle Mayıs ayında Doğu Türkistan meselesi Japonya'da en fazla konuşulan meselelerden biri olmuştur. Bunların neticesinde 8 Mayıs sabahı Çin Cumhurbaşkanı Hu Jintao Japon ana muhalefet partisi genel başkanları ile yaptığı görüşmede, Japonya'nın Eski Başbakanı Shinzo Abe Çin Cumhurbaşkanı'ndan, 10 sene önce Tokyo Üniversitesinde öğrenciyken Doğu Türkistan'da tez malzemesi toplarken, devlet gizliliğini dışarıya sızdırma suçundan 12 sene hapse atılmış olan, Tohti Tuniyaz'ın Japonya'ya geri verilmesini talep etmiş ve Tibet'te olan olaylarla ilgili soru sormuştur. Tibet'le ilgili soruyu cevaplamayan Hu Jintao, Tohti Niyaz konusuna ilgili bilgi sahibi olmadığını, yasal işlemin nasıl yapıldığıyla ilgili araştırma yaptıracağını belirtmiştir.¹ Bu da Çin Japon devlet adamlarının üst düzey görüşmelerinde Doğu Türkistan meselesinin ilk defa gündeme gelmesi olup, Uygur Türklerini sevindirmiştir. Doğu Türkistan meselesinin Mayıs ayında Japonya'nın gündemine gelmeden önceki olaylara da kısaca göz atmamız gerekmektedir. Japonya Çin ile en fazla sınırı olan, ticarî ilişkileri güçlü olan ülkelerden biridir. 1980'li yıllardan beri Uygurlarla ilgili araştırmaların çoğalmasına, Japonya'da eğitim almakta olan Uygur öğrencilerin hızla artmasına rağmen, Doğu Türkistan Meselesine Japon siyasîler ve medya ilgi göstermemiştir. Son yıllarda özellikle 11 Eylül'den sonra, ABD ve AB ülkelerinin, dünyadaki sivil toplum örgütlerinin Doğu Türkistan meselesine ilgi göstermesiyle beraber, Japon medyası, siyasîler

¹ <http://www.rfa.org/uyghur/05/09/2008>



ve sivil toplum örgütleri Doğu Türkistan meselesine ilgi göstermeye başlamıştır. Japonlar ilk önce diyorlardaki Uygur teşkilatlarıyla ilgili araştırma yapmakla başlamış olup, daha sonra diyorlardaki Uygur sivil toplum örgütlerinin başkanlarını Japonya'ya davet etmekle devam ettirmektedir. Mayıs 2008'de Doğu Türkistan meselesinin Japonya'nın gündemine gelmeden önce şu önemli olaylar olmuştur:

Çin'den Sürgün Edilen Uygurlar Adlı Kitap Japonya'da Yayınlandı

Japonya'da Uygur meselesiyle ilgili araştırma yapmakta olan Japonya Merkezî Üniversitesi Öğretim Üyesi Mizutani Na'oko hanım tarafından kaleme alınan Çinden Sürgün Edilen Uygurlar adlı kitap 20 Ekim 2007'de Japonya'nın Tokyo şehrinde yayınlandı. Kitabın yan konusuna Nobel Barış Ödülünün Güçlü Adayı Rabiye Kadir Çinlilerin Vahşiliğini Şikayet Eder adı verilmiş olup, kitabın kapağına Rabiye Kadir hanımın Doğu Türkistan'ın ay yıldızlı gök bayrağı önünde çekilen fotoğrafı konulmuştur. Kitap 220 sayfa olup, toplam 6 bölümden oluşmuştur. Bunun birinci bölümünde

“Servet Tahtından karanlık zindana kadar, siyasî sürgünden Doğu Türkistan Bağımsızlık Hareketinin Liderine Dönüşü” konusu altında Rabiye Kadir Hanımın hayatı ve sürgündeki faaliyetleri anlatılmıştır. Bu kitap diasporadaki Uygur davasını anlamak için çok önemlidir.

Rabiye Kadir Hanım Japonya'da

Dünya Uygur Kurultayının Reisi Doğu Türkistan Millî Hareketinin önderi Rabiye Kadir Hanım 7 Kasım günü ziyaret için Japonya'ya gitti. 29 Kasım'a kadar devam eden 3 haftalık bu ziyareti esnasında Japonya'nın 9 büyük şehrinde konuşma yaptı. Tokyo gazeteciler cemiyetinde gazetecilere Doğu Türkistan meselesiyle ilgili bilgi verdi. 28 Kasım günü Japonya Temsilciler Meclisinde Doğu Türkistan Meselesi hakkında konuştu. Rabiye Kadir Hanımın bu ziyaretinin Tibetlerin ruhani lideri Dalay Lama, Taywan Guomintang Partisinin başkanı Ma Yingjiu (yakında Cumhurbaşkanı seçildi), Taywan Demokrat ve Kalkınma Partisi başkan yardımcısı Shen Changyenlerin ziyaretiyle aynı zamana denk gelmesi ayrıca anlam taşımaktadır.

28 Kasım 2007 tarihinde Japonya Meclisinde yaptığı konuşmada Uygurların kısaca tarihinden bahseden R. Kadiri, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Doğu Türkistan'da yürütmekte olduğu insan hakları ihlalleri ile ilgili detaylı bilgi verdi. Bu toplantıya Japon Liberal ve Demokrasi Partisi milletvekili, tanınmış siyasetçi, eski ekonomi ve ticaret bakanı Hiranuma, eski Dışişleri Bakanı Taro Aso, eski tarım bakanı Nagaova Shioke, Japon Başbakan yardımcısı Yamanate Eriko da katılmıştır. Bunların dışında Japonya Demokrat Partisi ve Komünist Partisi liderleri de toplantıya katılmışlar ve Uygur Türklerinin demokrasi ve insan hakları uğruna verdiği mücadeleyi destekleyeceklerini ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak 11 Eylül'den sonra, Doğu Türkistan meselesi insan hakları yönünden ABD ve AB ülkelerinin yanısıra dünyanın ikinci ekonomisi olan Japonya'da da hızla gelişmiştir. Bazı gözlemciler Doğu Türkistan meselesinin önümüzdeki yıllarda dünyanın önemli meselelerinin içinde yer alacağını ve çözüm yollarının aranacağını ileri sürmektedir.

Erkin Emet, Yrd.Doç.Dr., Ankara Üniversitesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü öğretim üyesidir.

KÖKSAY E-Bülteni, KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı (KÖKSAY) tarafından çıkarılmaktadır. KÖKSAY bağımsız ve bağlantısız, günlük siyasî konumu olmayan bir kurumdur; merkezine Türkiye ve Türk dünyasını alarak araştırmalarını ulusal ve uluslar arası sosyal, siyasî ve stratejik konulara yoğunlaştırır, araştırma ve incelemeler yapar. Dolayısıyla, bu yayında ifade edilen bütün görüşler, değerlendirmeler ve varılan sonuçlar yalnızca yazarlarına aittir.

© 2008, KÖK Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı. Bütün hakları saklıdır.